

ШУМАДИНКА,

ЛИСТЪ ЗА

КНИЖЕВНОСТЬ, ЗАБАВУ И НОВОСТИ.

ТЕЧ. VI.

Овай листъ излази сваке Суботе. Цена је од 1. Апр. до нове године 18 гр. За огласе плаћа-
се 3 кр. сп. од је врсте за сдав-путь а 5 кр. сп. за тргнуту.

№ 68.

АРАЖЕСТЬ.

Све што душу покренут' је кадро,
Ка'но с'веръ на катарки ядро
И однети неба у висине
Ил' сурвати мора у дубине,
Све дивоте и света милине
За коима човекъ жельно гине
Све то дражесть узела је за се
А њомъ младе момице се и прасе;
Пакъ садъ ови ангели вселене
Како неће човека да пљне
Кадъ природа штогодъ је имала
Найкраснијег: све је њима дала,
Вито тѣло, — Ахъ, дражести клета!
Бѣло лице — два ружице цвета,
Ал' све њино, наше быти мора
Ће је била гора безъ извора
Ћел' шумица безъ умилни птица
И безъ момка млада девойчица?

С. Ђ. Поповић.

ПОСТЕПЕНЕ ЖЕНСКЕ ГОДИНЕ.

(Чокеова Новела.)
(Свршетакъ).

Само онда примѣчавамо да старимо, кадъ времена порушена кодъ познати лица изъ наше младости видимо. У престолной вароши учинило ми се, као да самъ старији но што и јесамъ. Али кадъ самъ опеть на прсима мое верне и добре Аделанду лежао, кадъ су се моја деца узъ мене пужала и кадъ самъ свакомъ свое, што самъ изъ престолне вароши донео, раздао: онда самъ се опеть подмладио. Кадъ у домаћемъ кругу невиност и любавъ владају, вечна је младостъ.

Наравно, да по гдје кој одъ насъ съ противляемъ година корача къ больимъ постояннимъ и вишимъ односнама духовногъ света. Али башъ ове разлике чине намъ животъ и целокупност милімъ, у духу намъ тешња одвашност и тамошњост скопчавају и у себи нешто вишегъ духа, узвишенијегъ у нашемъ мишљењу, жельи и дѣланју посе. Дете је заиста единицъ цветомъ задовољно, шаренимъ каменчићемъ, узкимъ снгралиштенъ

и ние га башъ ни найманъ стало за дѣла велики люди. Младић и девойчица већъ се радије у дальину упуштају да загледају. Њијова детиньска соба мала је. На више теже. Они добивају, губе, примају и никадъ за доста немају. Хтели би да своје земальско благо обувате. Напоследку јимъ се и ово више недопада. Годинама се распространјава животъ, а тимъ и изгледъ живота. Детету је цветъ и шарени каменъ врло маленъ, човеку и жени уживанъ сваке чести, свогъ злата равнодушно, за духъ земља мало има, онъ пружа десницу у вселену, онъ траји и има вечностъ.

То су речи, ковъ намъ је Августинић изредни отацъ на смртной постельи казао. Око њега смо плакали, али смо га волели внутренњомъ светомъ любави, у којој смо се и сами посвећавали. Аделайда и живили смо некимъ вишимъ животомъ, одако између насъ и вечности никакве разлике нис било, и одъ како смо оне тамо почели любити као и ове доле.

Найслађе између свију радости обећавала су намъ наша деца. Могъ найстаријегъ сина самъ на универзитетъ одратио, и за мене и за Аделанду била је найпријатнија забуна, кадъ самъ на мой 50-ти рождени данъ краљевски указъ за једно мирно и чести пуно званије добио, ковъ јоштъ и садъ одправљамъ. Ово ме место обvezivalo, да у престолной вароши обитавамъ, а одавде до вароши, где се мой синъ наукама занимао, био је само једанъ приличанъ данъ ода. Кадгодъ смо дакле хтели, виђали смо се.

Премда је Аделайда управља верадо њено место рођена оставила, али престолна варошъ, о којој је она тако често слушала привлачила ју је, а нарочито њеније прворођени синъ њено љежно материнско срце привлачио. Наравно да у 40-ој години нис била као какављо бразъ на бурмутици, као кадъ је први пут поредъ мене у колима седила, али се њено лице већма облагородило, она је поредъ њене любкости и достоинство добила. Аделандино је срце јоштъ младо остало. Је и садъ као и у почетку любимъ. Њено приятно лице никаквомъ страшћу у своимъ благимъ чертама не наружено, нис нимало руменила потребовало, па да башъ увекъ плаћавајуће заостане.

Она је знала за мој прећашња сношена съ Августиномъ. Кадъ смо у престолну варошъ дошли били, яко је желила, да моју прву любезницу позна.

Протекло је било једно четвртъ године, докъ самъ г. Винтеровицу потражио, јеръ самъ у себи на то

елабо начиности осећао. Казивали су намъ већь, да више никоје дружства нема, да живи врло усамљено и да у мъ доцнимъ годинама тврдећомъ постала у тодикимъ степену, у који је пре раскошна била. Ова пројена чувства може се сматрати као плодъ његовъ пређашњегъ беснила за игромъ, којој се одала, као да више више башь тако млада, да би се го мал ој накитити могла. Нигди се чешће осимъ на литургији невиђа и одъ неколико година по совјету неки романтични поета на то је дошла, да се у наручија једино спасавајуће цркве баци и да православномъ постане.

Садъ, кадъ самъ је први пут посјетио, случи се, да самъ је опетъ у башти потражити морао. Већь самъ у третму видио неке иконе, које оправдативимъ дуваровима висе. Башта је била каквога шумског пустинија подобна, и где самъ вегда као дете на свадби ручао и Августину лутку луљао расло с трић. Багренја су подкрасани биле, амачно изъ економије да би имали дрва за огревъ. Хињезки је храмъ сајвимъ свој спољашњи великолѣпие изгубио и био је простомъ немачкомъ ћерамидомъ покријен. Мали зашиљести готски прозоръ одъ шарена стакла, као црквенъ прозоръ изъ романтическогъ времена на крају крова, давао је кућици подобие капеле.

А то је заиста и била. Кадъ самъ унуптра ступио угледамъ олтаръ, распятие и вечно кандило. Госпа Винтеровица коя је 50 година имала, а врло просто као бака обучена била башь одъ молитве уставши, изиће ми на сусрет съ бројницама у руци и мрмљајућимъ устнама.

Мирно самъ предъ њомъ стајао. Ова ме позна и чинише се као да се обрадовала. Нисамъ могао мое тужно чувство, надвладати, станемъ, дочекамъ и мой руку и сузнији очима на капелу погледимъ. О Августину! по-вичемъ я, кадъ је овде јоштъ мали ладникъ одъ лоза био, гдје смо у сретномъ детинству оловно прстенје поизменявали, кадъ смо затимъ па 10 година доцније као младић и девойка прве полубџе невине любави примили и кадъ смо се Богу заветовали —

„Молимъ васъ немојте више на суетно детинство мислити“, пресече ме она.

Ахъ, Августину ружно је било, што се раскошни ладникъ, потомъ у хинески храмъ преобратио, а јоштъ горе, кадъ самъ морао гледати, да се овде златанъ прстенје любави, лепи споменъ на картама проигра, садъ пакъ јоштъ и капела!

„Господине мой“ говораше г. Винтеровица уживайте јоштъ шумъ светски и његово суетно задовољство. Таквимъ опоменама не вређајте ми срце. Заръ сте дошан да ме цасмејлате? Ако вамъ је спасеније мило, сљедите момъ примеру, одреците се лажногъ света а за по-средованје признавайте светитељ божије.

Кадъ самъ дошао кући реко Аделаиде: Не, мила моя нећемо съ њомъ ићи. Је више непознаемъ. Она је садъ спољна богомолька. О свемогуће време!

ЗАЧИНЦИ У ЧАСОВИМА ОДМОРА.

Одломци изъ посмртни папира једногъ филозофа.

О нарави људской (темпераменту).

Наравъ човечия игра главну ролу у свима нашимъ делима, како у добродѣтельнимъ, тако и у порочнимъ.

Јоштъ древни Грци и Латини узимали су четири главна вида човечие нарави, т. ј. четири начина душевне њиве и тѣлесне дѣлательности. А и самъ број 4 врло је уде-санъ, округао и радо се усваја, јеръ стари народи узимали су, да има четири главна начела (елемента) видимогъ света: ватра, вода, земља и воздухъ, ми даљ имамо 4 годишња времена, 4 разреда века човечиња, 4 правца у простору (истокъ, западъ, северъ, југъ) и т. д. — Ови видови нарави човечие есу: весела, нагла, равнодушна и тија (у научномъ езику зову се: наравь сангвенична колерична, флегматична и меланхолична).

У средњемъ веку долазили су учени лекари и филозофи на свакојаке лудорије, и дѣлили су наравъ човечију не само по главнимъ елементима света (ватри, води, земљи и воздуху) него и по 7 главни звезда и знацима звезданогъ круга (Овди је нуждно примѣтити, да звѣздослови ради лакшегъ прегледа небесногъ свода дѣле небесни сводъ на разне кругове, одъ који је сваки по-себице свое особено име добио, и то понайвише имена животина, као н. п. кругъ лава, медведа и т. д.) Тако су уђили снажноме кругъ лава, тијоме кругъ магарца, веселоме кругъ арца, а равнодушноме кругъ свинје.

Но доста већь више о томе, како су сирће стари човечији нарави дѣлили, но да пређемо садъ на саму стварь. Саданъ учени човекослови усвојили су, да се наравъ човечија дѣли на четири главна вида: на веселу, снажну, тију и равнодушну, и веле, да весела наравъ ужија, снажну је наравъ дѣлательна, тиха наравъ чезне и жуди, а равнодушна — трпи, па ћути!

У новије време показао се толаки број особити не-кијељељи, т. ј. раздражљиви, незадовољни и очајањемъ испунљи, да су саданъ учени люди и ову наравъ у реду они први четири ставили, и назвали је „прножучна наравь.“

— Но будући да је оваково стање човека неприродно и управо душевна болест, то ми остајемо при старомъ раздѣљеню, и сматрамо ову исту наравь као неки изродъ или ваказу.

Весела или управо неразборита наравъ изражава управо лакоумност — необуздано весеље — раздражљиво чувство и чезненъ безъ постојаногъ чувства и трајање дѣлательности; даљ је наравъ значај слабогъ или управо никаквогъ карактера, — а найпосле и бессовјестности. Оваква наравъ се слаба брине за будућност, — она нагли и тужи безъ обзира даљ, и онъ необуздано и безбрежно плови на трошној лађи на отвореномъ мору, па макаръ му бура наочигледъ грозила!

— — — Нагла је наравъ исто тако немирна и необуздана, али има много тијаје дѣлательности; тија наравъ има много суморности и склоности къ тугованју, али има постојанство у чувствованју и трајању дѣлательности и сталност; — равнодушна или ладнокрвна наравъ трома је и нечувствителна, и је умерена, но недѣлательна. Но съ овимъ раздѣљенјемъ хтели смо ми само показати поглавите строге разлике, али ове су нарави између себе разновидно и поготову свакадъ више манј измењане, и зато ми не велимо, да је сваки сангвениста отворена глава, сваки нагли карактеръ уједно и прзица, свака тиха наравъ уједно и суморна и тужна, а найпосле сваки ладнокрвни човекъ безчувствени пань; — Едномъ речи, човечија наравъ недаје се у тако строге разреде подѣлити, као биљ и травчице по изгледу, миришу и т. д.

Веселаци и суморици (меланхолици) више су харктера женскогъ, напротивъ снажни и троми люди имају више мужества у себи. Веселаци и нагли люди имају по већој части племенито пелицемерно срце; суморно-тиха пакъ и ладнокрвна (трома) наравь обично је скопчана съ лукавствомъ, коварствомъ и злоуднимъ срцемъ. Славни Лутерь је казао: „Чувай се тихи люди; они, који мложе ћуте, вису ти опасни“ А и ми имамо пословицу: Исподъ мire триста врага вире.“ Они први дођу обично въ себи, пошто је јестина и ватра прође; они пакъ последњи у стану су, казати умирућој супруги, коя моли, да и њој се запали свећа: „Оставите ме да спавамъ, та зарь се неможе и безъ свеће умрети.“ — Ако би ова четири вида нарави људске хтели сравнити са некимъ птицама, онда би изашло слѣдуюће одношени: ветрености веселакъ је ластавица, нагли и жестоки мужъ орао, сумори и тихи је совуљага, а троми је дропља. Кадъ би узели четворицу, одъ који би сваки имао другчију наравь т. е. по једну одъ ови гора претресани, онда би сваки одъ њија једно исто питанје другчије одговорио. Тако, кадъ би кој рекао: „Ево, гди лети јданъ воо!“ ветренакъ ће скочио, изтрчао напољ и рекао: „А гди је?“ нагли и мужествени најютио би се и рекао би: „Проклети лажљивци, како је да ме за вось вуку; сумори тихи одговорио би тихо: „О, кадъ би волови летити могли, не би људи съ њима тако сурово поступали, а троми и равнодушни протеглио би се мало, и рекао би: Па нека лети!“

Бодро око, отворени погледъ, и свој кретање добродушногъ човека показује, да се онъ само за садашњост, а слабъ за прошлост и будућност брине. Никадъ му више чело напрштено нити набрано, шалчивост му је изражена на смешећимъ се устима, која радо деле полубџе и небегају одъ богато и вкусно постављене софре, а на обломъ лицу јимъ се разлива руменъ. Немирно јимъ око сјакти као у змие. Овакавъ је човекъ подобанъ доброме коню, иако никакавъ болъ неће измамити јукъ; напротивъ у узхићеню и раздраженю р'же помамно, па и у самой тутњави бойнога поля; съ похваломъ и лъпимъ р'чима може јиј човекъ дотерати на свою руку, како годъ је; напротивъ бой и вика праве јиј плашљивимъ и тврдоглавимъ. — Добројудни веселакъ обећава тврдо, но редко држи р'ч; онъ је р'јавъ платиша, и кадъ падне у грѣхъ, тешко се поправља, јеръ онъ исто тако сметне и свој показање съ ума, као годъ и сва друга обећања. Онъ живи, као да му је оно последњи дан; онъ предузима ствари, кое превазилазе и његова средства и сile, предаје ситницама велику важност, а важне ствари често забацује, па кадъ се у рачуну своме превари, као што то врло често бива, онъ слегне раменима и рекне: „Ко се томе могао надати?“

Бројојуданъ је човекъ добаръ војникъ, али р'јавъ војсковођа, а овоме је десна рука, кадъ му овай безусловно заповеда. Онъ се поводи по околностима, а при томе показује се, као да све по собственомъ ћуди ради. Њиј је лако тронuti; но будући да ово тронуће брзо пролази, то се треба истимъ брзо ползовати; они дају свакоме за право. Њијово ватreno воображенје наведе јиј, да све ствари претерју; они при проповеданju немогу да не дometnu штогодъ, али то бива готово неотице. Кодъ њија је све у превосходномъ степену, па било до-

бро или зло, и. п. где би р'је та и та певачица доста лъ пријодао: „Ни ангели серафиста преизрядно, божествено, ве прено, ненадвишено непонятно...“

Но премда је веселакъ готово сасимъ зависимъ одъ упечатленја спољни, кој на чувства његова дјељствују, премда избегава свако напрезанје, премда је разнјеженъ, непостояни безъ снажногъ карактера, и свој собствени робъ; то онъ ипакъ све ово поправља својомъ веселомъ ћуди, оштроумносју, бразимъ сваћањемъ, искреноносју, безазленосју, дружелюбијемъ и прикланяњемъ уза свакога. Онъ је свачијаљаља, јеръ га сваки воле, и сваки га воле, јеръ је обхођенъ и друженъ съ њимъ приятно. Краљ енглески Карл II ћео је неприметно да се изкраде съ једне части, коју је давао јданъ одъ пријатеља; но овай онако најресање потрчи за краљићу и викне му: „Шта врага, зарь је ваше величество да учите „блажени измицајућихъ?“, — нема одъ тога ништа; ви морате самономъ јошт једну флашу да изврнете;“ — Краљ се са смешењемъ врати патрагу и рекне: „Веселакъ је човекъ више него краљ!“

Лепршави ови и лакојудни люди врло су заборавни, а на њији се нетреба зато ни лутити, ако на писмо какво неодговоре, или неодговоре оно, што су запитани. Тако је јданъ лакојудномъ пријатељу свомъ повторитељно, но узалуд ће писао, да му на нека важна питанја одговори; вайпосле у трећемъ писму написао је: „Молимъ те пријатељу, кадъ ми будешъ опетъ писао, а ти незaborави да ми одговорашъ!“

Оваква наравь нисе створена за дубоко размишљавање; овакви немају дубокога чувства, нити су они кајдри сваћати идеале (умогледе), и зато писа Кантова филозофија за њији ни написана. Женске пакъ, кое овакву наравь имају, јошт су у свему претеране и лепршаве, и зато је добро, да што пре подъ щамију дођу; — што пре, то болъ.

Веселой и лакојудной нарави сродна је нареј прека и ватрена; само што има далеко више снаге и дјелатности, но уедно има и много страстости, самолюбия и гордости. Такви люди дјелају у велико и на високо теже, и при осећају свог душевнога снаге и снажнога веображења њима је урођена тежња, да надъ другима владају. И самъ заповједателни изгледъ, кој му је на лицу и кретању тѣла израженъ, показује начело: Тако је, јеръ је то моя воля! Строгость и сила праве јиј јошт упорнији, напротивъ доброта и обраћање пажње на њији обезоружава јиј лако и одброволи. Съ таквимъ ватренимъ људима врло је тешко на крај изи лазити, јеръ они је, да се свака њијова р'че и дјело на лази за умјетно и дасе обожава.

Лакојуданъ учиниће несмислена дјела изъ лакоумства и неразборитости; нагли напротивъ и ватрени чини; то по својој жестини и избогъ превеликогъ усе поузданја стрпљиће је њиму стварь непозната. Онъ се радо упушића у велика дјела, радо се подчинића највећему напрезанју. За све племенито, велико и полезно, никаква жертва нисе му сувише велика и отечество може се мирно и безбржно ослонити на овакве људе. У старој француској револуцији појављивали су се такви високи

бности осећао. Као и виши стари Грка и Римљани, ова је наравь найбоља; су такви люди опаки и мрежни, у великој мери, вакви на престолу, обично до чаком величанству, да већине силе, сјајности важности, — но то се све опетъ лако губи, јер у природи нема скока, и штогодъ пренагло расте, лако вене, — примѣръ видимо у Александру Селикомъ, Карлу XII. и Наполеону I.

Но као годъ што се овакви снажни и пламенити люди заузимају за похвалу и велика дѣла, исто тако су присмљиви за сировостъ, безакония велика и злочинства; — онъ излаже животъ свой опасности, да приятеля свогъ избави, или да драгу свою види; но съ таквомъ истомъ жестиномъ подмирује онъ свое осветолюбие само съ пропасћу свога противника, — и рѣчи: *попутанъ и праштањъ* нема никада у рѣчнику његовомъ. — Онъ је задануть пламенитомъ одушевљеносћу, даровитосћу, великолудијемъ и истинитосћу; но онъ непрестано мути по бурнимъ ватропоснимъ облацима, који се при вайманомъ судару запале и громовима земљу потресају. Снажни и пламенити мужъ мрзи веће одъ себе, мањи пакъ сматра, као да је на свету и нема; онъ никада радъ, да буде други, и зато снеть овакве люде назива немирне главе. Но не иде ли по њивоје ћуди, онда воледу они, да вису ништа, када немогу бити оно, што жеље. Римски императоръ казао је: *aut Caesar, aut nihil* (*иако цар је иако ништа*) а стари Наполеонъ казао је: „Волемъ бити у селу први, него у Паризу други!“

(Продужиће се.)

Неспоразумљенљ.

Када једногъ имућногъ человека служила је једна млада слушкиња, а осимъ ове нисе у кући било никаквогъ млађегъ. Ова је денойка била врло вредна и послушна, но имала је ту једну погрешку, да је свакада, када је годъ свој кућевни посао свршила, ишла у комшију своимъ другарицама и съ њима радо ћертала, којомъ је приликомъ по лакомислију своме врло често заборављала, затварати врата кућна. За ово своје ветренясто лакомисление добијала је она одъ господара свога и госпое честе укоре; они су јој представили, како свуда има невалаји људи, лопова и разбойника, ком на то непреидно мотре, и једва чекају такову згодну прилику, да се у отворену кућу увуку и оно, што је вайскупоценије, однесу, а нарочито сребрно посјеће, кое је стајало у отвореномъ долапу. Но при свимъ овимъ опоменама падала је ова ветренаста дѣвойка ипакъ понекада у стару свою погрешку, тако, да су се найпосле господаръ и господа договорили, да свою несмислену служавку съ измишљеномъ краћомъ заплаше, т. ј. да они сами нешто сакрију, па после девойку у забуну доведу. Неколико дана после овогъ догађаја прођу, и они вису више мислили о договору њивовомъ, но при свемъ томъ они су заключили, да када тада ову шалу учине. Када су једномъ сјели за софру, а служкиња долапу отрчала, да донесе сребрно посјеће и съ њиме асталь постави, дрекне ова изъ гласа,

видећи долапъ празанъ. Она долети у найвећемъ очају у собу, близне плакати, и съ есанћемъ приповеди го спој овай догађај. Мужъ и жена, сетивши се одма свога договора о мнимой и измишљеној краћи, згледали су се и смешили; онъ је сирћче мислио, да је она по договору сребро сакрила, а она опетъ мислила је, да је она сакрио. И зато намигну они једно на друго, да се ћутити, докъ служкињу добро не угрити. Тако и учине.

„Видишъ ли сада, лакоумно створенъ,“ развиче се гњевна баяги госпоя, „памтишъ ли моје толике опомене? Ево сада се догодило, а морала се када тада догодити! 40 си намъ дуката упропастила, нисе намъ остала ни једна једна кашика!“ — „Сада да кусамо чорбу съ дрвенимъ кашикама, несрѣћници!“ пријода тобоже разардано мужъ. — У самртномъ страју падне девойка на колена предъ господара и госпоя, кукала је и молила и обећала је, да ће је 10 година бадава служити, само да јој оправсте.“

Када је веће позаду лежала сузама обливена дѣвойка на коленима горко изпаштајући своју лакоумностъ, шапне господа мужу своме на уво, да је веће доста шатло; јер је дѣвойка свиснута. „Да, тако је, рекне господаръ, „она се горко кає, и зато ћемо јој засадај оправсти;“ и окренувши се дѣвойки, рекне: „Устани са земље! Шта је било, било! Но то нека ти служи за научу; ти си намъ истина велику штету начинила, но ми ти праштамо. Сунце огране једной дѣвойки; она скочи са земље и стаде обливати руке свога господара и госпое сузама својимъ, а после одлети у кујну, да наспе јело. — „Једно дете!“ рекне господа своме мужу, када су сами у соби остало, „ја се надамъ, да ће она одсада бити много пазљивија; но збила, сада ће намъ она донети чорбу; зато извади Бога, ти, сребро, кое си ти сакрио. — „Шта?“ викне мужъ и ћипи са столице, „ја самъ суебро сакрио?“ — Кој те то преварио!“ одговори госпожа, „зар је ми ти није намигну око мъ, да си сребро уклонио? сада видимъ шта је, одъ шале наше направила се сушта истина, па шта је найгоре, ми неможемо дѣвойки о нашемъ договору ништа ни споменути, ми смо јој веће великолудијно оправстили!“ — У тај ма донесе дѣвойка чорбу на асталь. — „Еди је сама безъ кашике, промугла мужъ, „сутра ћу одма купити ново сребрно посјеће, али то ћу я вавењу подъ кључемъ држати, — а за данасъ, айдемо жено на ручакъ кода кума Лазе!“

Школски театоръ.

Учитељ. (дрема после подне на астали у школи.)
Ћакъ. (плачући): „Јао Господине, ујело ме ваше псето!“

Учитељ, (нечујући онако буновани и дремљив) о чему је рѣчъ): Па ујди и ти ъђа!“

ЕПИГРАМЪ.

Ћегодъ ватра гори.

Ту и дима има.

Ал' ћегодъ је дима

Ту ватра негори.

С. Ћ. П.